

Ege Üniversitesi Yayınları
İzmir Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayın No: 12

**I. BORNOVA ARAŞTIRMALARI
SEMPOZYUMU,
5-6 KASIM 2014
BİLDİRİLER**

**Hazırlayan :
M. Akif ERDOĞRU**

EGE ÜNİVERSİTESİ
İZMİR ARAŞTIRMA VE UYGULAMA MERKEZİ YAYIN No: 12

I. BORNOVA ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU, 5-6 KASIM 2014, BİLDİRİLER

Hazırlayan:
M. Akif ERDOĞRU

Bornova Kaymakamı'nın katkılarıyla bastırılmıştır.

İZMİR 2015

**I. BORNOVA ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU, 5-6 Kasım 2014,
BİLDİRİLER**

Hazırlayan:
M. Akif ERDOĞRU

ISBN: 978-605-338-133-4

Kapak Resmi

Bornova Hüseyin İsabey Camii minaresinden detay.

Baskı

Ege Üniversitesi Basımevi
Bornova, İzmir
Tel: 0232 388 10 22 / 2066
e-mail: bsmmd@mail.ege.edu.tr

Baskı Tarihi

Haziran 2015

Ege Üniversitesi Yönetim Kurulu'nun 28/04/2015 tarih ve 14/12 sayılı kararı ile basılmıştır.

Eserin bilim, dil ve her türlü sorumluluğu yazarına/editörüne aittir.

© Bu kitabın tüm yayın hakları Ege Üniversitesi'ne aittir. Kitabın tamamı ya da hiçbir bölümü yazarının önceden yazılı izni olmadan elektronik, optik, mekanik ya da diğer yollarla kaydedilemez, basılamaz, çoğaltılamaz. Ancak kaynak olarak gösterilebilir.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Sertifika No: 18679

Erdoğan M. Akif,

I. Bornova Araştırmaları Sempozyumu, 5-6 Kasım 2014, Bildiriler

İzmir: Ege Üniversitesi, 2015.

XII, 277 s., res., şek., tab.; 16,5x24 cm.

ISBN: 978-605-338-133-4

I. Bornova, İzmir – Sosyo-ekonomik açıdan II. Bornova, İzmir – Kültürel açıdan

III. Tarihi değerleriyle Bornova IV. Kültür değerleriyle Bornova

956.21122 - dc220 Dewey

Mehmet Demirci,

'Bornovalı': Bir Halk Politikacısının Gözüyle Bornova'nın
Yakın Tarihinden Bir Kesit 95

Mesut Çapa,

Bornova Fransız Kız Okulu103

Mustafa Kaymakçı,

Bornova Tarımı117

Nejat Çetin,

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi Mübadil Tasfiye
Talepnâmelerine Göre Bornova'ya İskân Edilen
Mübadillerin Memleketleri ve İskân Edildikleri İdari Birimler139

Neslihan Doygun, Ümit Erdem,

Yapılaşmanın Bornova İlçesi Alan Kullanımları Üzerine Etkileri155

Semra Daşçı,

Camille Corot'nun 'Smyrne-Bournabat' Adlı Tablosu Üzerine
Düşünceler169

Siren Bora,

Bornova'da *Alliance Israelite Universelle'a Ait* Ziraat Okulu189

Tuncer Baykara,

Bornova Adına Dair Düşünceler229

Vehbi Günay,

Hasan Arıcan ve Bornova Araştırmaları233

Zafer Derin,

Tarih Öncesi Dönemde Bornova249

Basında Sempozyum263

Sempozyumdan Fotoğraflar271

Sempozyum Kurulları275

Ege Üniversitesi izmir Uygulama ve Araştırma Merkezi Yayınları276

TARİH ÖNCESİ DÖNEMDE BORNOVA

Zafer Derin*

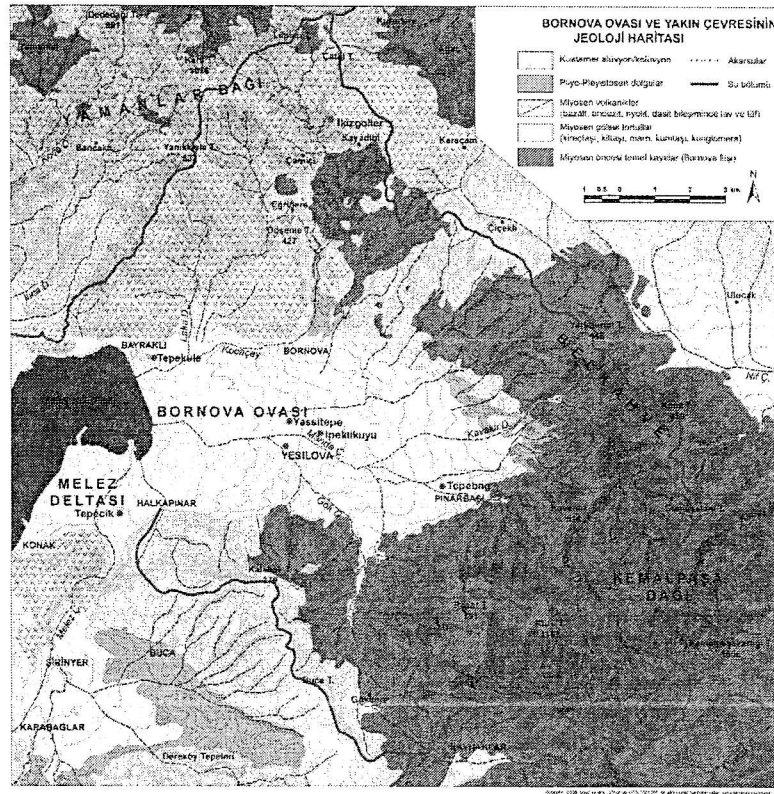
Tarih Öncesi Dönem'den beri insan yerleşimine sahne olmuş Bornova, günümüzde de İzmir kent nüfusunun önemli bir kısmının yaşadığı bir alandır.

Doğu-batı doğrultusunda uzanan verimli Bornova Ovası, çanak biçiminde bir çöküntü oluşu içinde şekillenmiştir. Doğudan gelen sert hava akınlarına 500 metreyi geçen yükseltisi ile Belkahve set oluştururken, kuzey ve güneyinde de yükseltisi 1000 metreyi aşan Yamanlar ve Kemalpaşa dağ kütleleri arasında kalan Bornova Ovası yaşanabilir özel bir alan haline gelmiştir. Bornova Ovası, çevredeki yüksek kütlelerden ovaya ulaşan kısa, mevsimlik akışa sahip Gökdere, Manda Çayı ve Kocaçay derelerinin getirdiği alüvyonların bu çukurluğu doldurmasıyla oluşmuştur (Harita).

Yaklaşık 50 km² kadar büyüklüğü ile dikdörtgen bir şekli olan Bornova Ovası, Akdeniz makroklima bölgesi içinde yer almaktadır. Yılın büyük bir bölümünün kurak geçtiği Akdeniz iklim koşulları altında ova ve ovayı çevreleyen alanda büyük ölçüde Akdeniz elemanlarından oluşan bitki örtüsü gelişmiştir. Neolitik'e kadar uzanan yerleşme tarihi boyunca doğal bitki örtüsü tahrip edilmiş, bu nedenle günümüzde kızılçam ormanlarının yerini büyük ölçüde makiler almıştır. Bitki örtüsünün zayıf ve seyrek olması ve topografyanın da oldukça engebeli olması nedeniyle ovayı çevreleyen alanda erozyon her zaman etkili olmuştur²³¹.

* Yar.Doç.Dr.Zafer Derin, Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü.
Bornova -İzmir.

Bornova Ovası, Neolitik Çağ'dan bu yana insanların yerleşmek için tercih ettiği bir alandır. Ovanın konumu ve sahip olduğu coğrafi avantajlar sayesinde binlerce yıllık süre içinde farklı zamanlarda egemen olan kültürler tarafından birçok yerleşim kurulmuştur. Bunlar arasında en çok araştırılan ve en iyi bilinenlerini Yeşilova, Yassitepe ve Tepekule Höyükleri oluşturmaktadır (Harita).

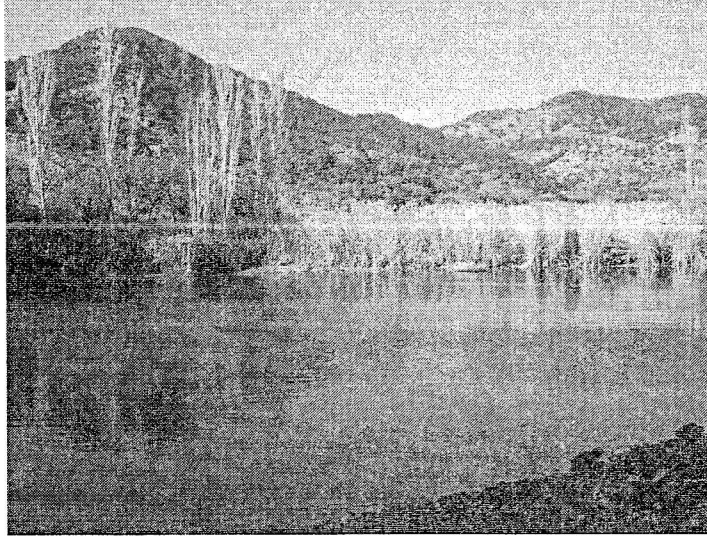

Harita: Bornova Jeolojik haritası ve Tarih Öncesi yerleşimler

Son Buzul Çağında, deniz seviyesinin bugünkü düzeyine göre 100 metre aşağıda yer aldığı dönemde insan yaşamına ait ilk izlere

²³¹ E.Öner, Bornova Ovasının (İzmir) Jeomorfolojisi ve Yeşilova Höyüğü, (Araştırmacı: Ar.Gör.Aylin Karadaş) Proje No:2006 EDB 002, İzmir 2012. Makalede kullanılan harita da aynı çalışmadan alınmıştır.

Yamanlar Dağı'nın güneydoğu kesiminde, Bornova'nın kuzeyinde İkizgöller (Resim.1) civarında rastlanmaktadır²³².

Resim.1 İkizgöller

Bu alanda ele geçen çakmaktaşı aletler, toplulukların yerleşik hayata geçmeden Neolitik Dönem öncesinde avcı-toplayıcı küçük topluluklar halinde yaşadıklarını ortaya koymaktadır. Buna göre Bornova'daki ilk toplulukların günümüzden 30-40 bin yıl önce Paleolitik adı verilen dönemlerde yaşamaya başladıkları anlaşılmıştır. İkizgöller doğal su kaynakları, barınak niteliğindeki kaya oyukları ve yabanıl yaşama uygun ormanlık alanı ile avcı toplayıcı toplulukların gereksinimlerini karşılayan zenginliklere sahiptir.

MÖ.6500 yıllarından itibaren tarım ve hayvancılıkla birlikte yerleşik yaşama geçiş av bakımından da zengin, akarsuları bol verimli topraklara sahip Bornova Ovası'nda olmuştur. Denizin - 30/40 metre daha aşağıda olduğu bu dönemde²³³ denizden çok uzak

²³² Z.Derin: İzmir'in Prehistorik Yerleşimi -Yeşilova Höyüğü 2009 Yılı Çalışmaları, KST 32.4 (2011) 319; İzmir'in Tarih Öncesi Dönemi ve Yeşilova Höyüğü, Dr.Eren Çiçek'e Armağan , (Hazırlayan G. Gökçay), İzmir 2010, 57.

²³³ T.H. Van Andel, J. Shackleton, "Late Paleolithic and Mesolithic coastlines of Greece and the Aegean", *Journal of Field Archaeology* 9, 1982, 448.

bir konumda yaşamaya başlayan ilk topluluklar Bornova Ovası'nın ortasındaki dere kenarlarına yerleşmeye başlamışlardır. Bornova Ovası'nın ortasında Yeşilova²³⁴, Yassitepe²³⁵ ve İpeklikuyu'dan²³⁶ başlayarak, doğusunda Pınarbaşı-Tepebağ²³⁷ kuzeybatısında Bayraklı-Tepekule²³⁸ ve güneybatısında Tepecik'de²³⁹ ortaya çıkan höyük tipi yerleşimler (Harita) Bornova'nın ve aynı zamanda İzmir'in Tarih Öncesi Dönemden Osmanlı Dönemine kadar gelişen kültür tarihinde birer basamak oluşturmıştır.

Çoğunlukla günümüzden 8-9 bin yıl önceye, Tarih Öncesi Döneme tarihlenen ve farklı kültürler tarafından defalarca kurulan yerleşimlerin varlığı, Bornova'nın güçlü ve köklü bir geçmişe sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Böylece kazılan yerleşimlerle birlikte ortaya çıkan yeni bulgularla kent tarihinin Neolitik Çağ adını verdiği-
miz cilalı taş devrine kadar gittiği anlaşılmıştır. Hızlı kentleşme, birçok yerde kültürel değerlerimizin kent dokusu altında kalmasına ve tarihi zenginliklerimizin hızlı bir şekilde yok olmasına neden olurken, başta Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın, yerel yönetimlerin verdiği destek ve çabalar sonucu kent merkezindeki önemli sayıda kültür varlığımız koruma altına alınabilmektedir.

Bornova Ovası ortasında yer alan en eski yerleşim, **Yeşilova Höyüğü**'dür. Yeşilova Höyüğü; İzmir İli, Bornova ilçesi sınırları içinde, Karacaoğlan mahallesinde yer almaktadır. Yerleşim alanı, Işıkkent Eğitim Kampüsü'nün doğusunda, Bornova Anadolu

²³⁴ Z.Derin; "Yeşilova Höyüğü", *Türkiye de Neolitik Dönem, Yeni Kazılar, Yeni Bulgular*, (Yayına Hazırlayanlar M.Özdoğan-N.Başgelen) Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2007, 377-384.

²³⁵ Z.Derin; "İzmir'den İki Yeni Prehistorik Yerleşim Yeri: Yassitepe Höyüğü, Çakallar Tepesi Höyüğü", *Arkeoloji Dergisi VII*, (2006 /1), 1-14.

²³⁶ M.Mellink, *Archaeology in Asia Minor*, AJA 65 (1961):37-52.

²³⁷ R.Meriç, 1986 Yılı İzmir ve Manisa İlleri Yüzey Araştırmaları, V. AST-1, 1987, 247.

²³⁸ E.Akurgal, "Bayraklı Kazısı Ön Rapor", *A.Ü.D.T.C.Fakültesi Dergisi 8/1*, (1950), 3-4

²³⁹ Söz konusu yerleşimlerden 2013 yılında tescillenen Konak sınırları içindeki Tepecik Höyük (E.Akurgal, "İzmir ve dolaylarındaki eski eserler hakkında bir not", *Arkeoloji Araştırmaları*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1945, 3.) 2014 yılında tarafımızca tescillenmiş olan Tepecik, ana kaya yükseltisi üzerinde yer alan Hellenistik-Roma dönemine ait ince bir kültür tabakasına sahip bir yerleşim alanıdır.

Lisesi'nin güneybatısında, Manda Çayı ile Gökdere arasındadır (Harita)²⁴⁰.

Yerleşim alanı park ve bahçelere toprak çekilmesi sırasında toprak içinde bulunan çanak çömlek parçaları, taş ve pişmiş toprak aletlerin gün yüzüne çıkmasıyla 2003 yılında keşfedilmiştir. Günümüzden en az sekiz bin beşyüzyıl önce başladığı anlaşılan yerleşimin toprak altında yaklaşık 4-5m. kalınlığa sahip olduğu anlaşılmaktadır. Yerleşim zaman içinde Manda Çayı'nın getirdiği alüvyonla kaplanarak tamamen toprak altında kalmıştır.

Kent merkezindeki bu alanda, tahribatı önleyerek höyüğü koruma altına almak amacıyla, İzmir Arkeoloji Müzesi ile birlikte ilk kazılara 2005 yılında başlanmıştır²⁴¹. Kazı çalışmaları 2008 yılından itibaren de Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Ege Üniversitesi adına, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Bornova Belediyesi, İzmir Büyükşehir Belediyesi ve Ege Üniversitesi'nin desteğiyle başkanlığımız altında sürdürülmektedir.

Bornova'da Yeşilova Höyüğü'ndeki kazılar, çevresinde yeni keşiflerle birlikte kentin geçmişini günümüze taşıyan ve diğer kentlere göre farkındalık yaratan yeni bulgular ortaya koymuştur. Yeşilova Höyüğü ve ardından Yassitepe'nin keşfi ile kent tarihinin Bornova Ovası ortasındaki 800 metre çapındaki bir alanda Yeşilova, Yassitepe ve İpeklikuyu gibi üç Tarih Öncesi yerleşimle şekillendiği anlaşılmıştır²⁴². Yeşilova Höyüğü ve ardında 2010 yılında başlatılan Yassitepe Höyüğü kazılarıyla birlikte bu alanda, Neolitik dönemden Roma dönemine kadar 7 ayrı kültürel süreç içinde gelişen, yıkılıp yıkılmasına karşın vazgeçmeden tekrar inşa edilerek neredeyse üst üste aynı yerlere kurulan 30 kadar yerleşim izi tespit edilmiştir. Bu

²⁴⁰ Z.Derin, "Tarih öncesi Dönemde İzmir", *İzmirli Olmak Sempozyumu*, 24-22 Ekim. 2009, İzmir, İzmir 2010, 37-44; "İzmir'in Tarih Öncesi Dönemi ve Yeşilova Höyüğü", *Dr.Eren Çiçek'e Armağan*, (Hazırlayan G. Gökçay), İzmir 2010, 57-71.

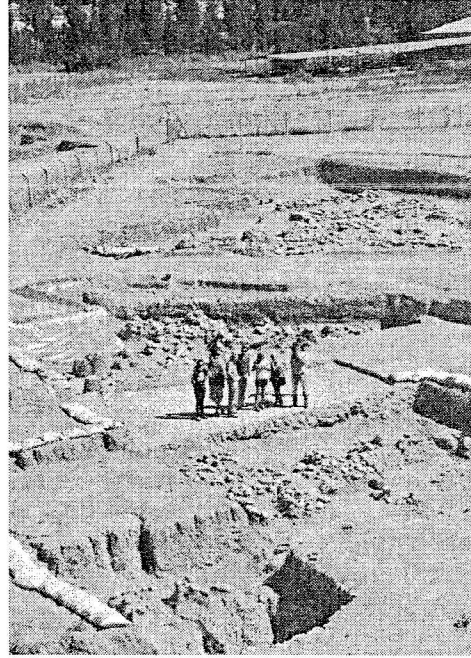
²⁴¹ Z.Derin - F.Ay - T.Caymaz, İzmir'in Prehistorik Yerleşimi - Yeşilova Höyüğü 2005-2006 yılı Çalışmaları, *Arkeoloji Dergisi* XIII (2009/1)7-58.

²⁴² Z.Derin, Yeşilova Höyüğü Kazıları ve İzmir'in Tarih Öncesi Dönemi, *Körfezde Zaman*, *İzmir Araştırmaları Kongresi*, 10-11. Aralık.2009, İzmir, (Ed.E.Akçiçek-M.Mutluer- C.Kanat),İzmir, 2010, 11-14.

alandan aralıksız süren 6500 yıllık yaşam, İzmir'i kültür tarihinin Bornova'da geliştiğini ortaya koymuştur.

Yeşilova Höyüğü'nde başlayan İzmir'in ilk uygarlık sürecinde çanak çömlek üreten, deri işçiliğini ve dokumayı bilen, büyük evlerde yaşayan ilk İzmirli, Ege ve Anadolu arasında da ilişkiyi sağlamış, bir ölçüde Anadolu'nun batıya açılan yüzü olmuştur. Buluntular üzerinde yapılan incelemeler sonucunda, ticari ve kültürel açıdan bu ilişkileri tespit etmek mümkün olmuştur. Örneğin alet ve süs eşyası yapımında kullandıkları obsidyen adı verilen siyah volkanik camları; bir yandan 600 km. uzakta Kappadokya bölgesinde Nenezi Dağı'ndan getirtirken, diğer yandan 300 km. daha yakında denizi aşarak Ege'de Melos Adası'ndan da benzer taşlar almışlardır. Bir ölçüde günümüzden 8500 yıl önce, İzmir'deki ticaretin ilk adımları da atılmıştır.

Deniz seviyesinin alçak olması nedeniyle kıyı çizgisi Körfezin dışında yer almasına karşın, deniz kıyısında toplanan kum midyelelerini, subye, deniz minaresi gibi kabukluları getirerek tüketmeyi seven ilk İzmirli, pişmiş topraktan yaptıkları mühürleri ile organize olmuş, Bornova Ovası'nda tarım yapıp, hayvan besleyen ilk çiftçi topluluklardı.

Resim.2
Yeşilova Höyüğü

Yeşilova Höyüğü'ne ilk yerleşen toplulukların evleri yuvarlak planlı sazlarla kaplı kulübeler şeklindeyken, Neolitik Dönemin sonuna doğru nüfusun artmasıyla birlikte dörtgen planlı en büyüğü 10x9 metre boyutlarında, yan yana inşa ettikleri evlerde oturmaya başlamışlardır. Killi çamurla yaptıkları duvarları ve ağaç direkler üzerinde yükselen saz kaplı çatıları olan evlerinin içinde ve dış avlularda fırınları bulunmaktaydı (Resim.2)²⁴³.

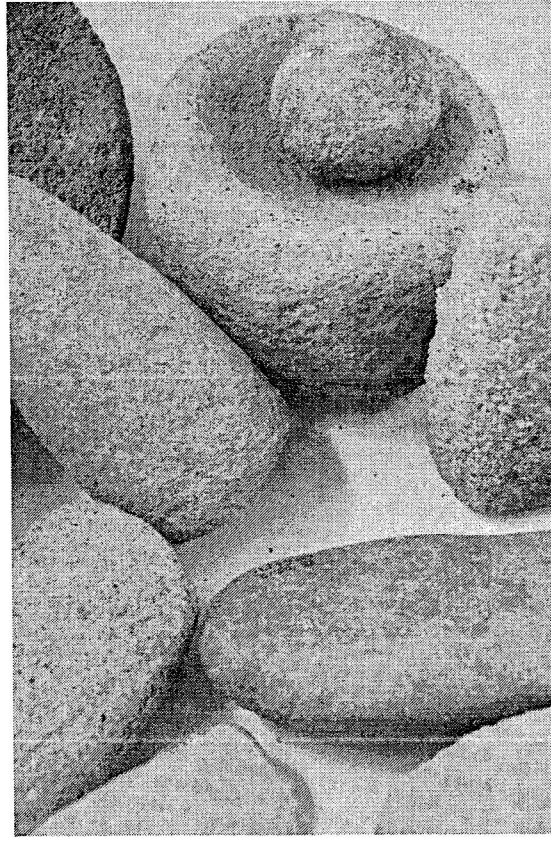
Yeşilova Höyüğü'nde savaş silahlarının olmaması , savunmaya yönelik herhangi bir kalıntıya ya da duvara rastlanmaması önemlidir. Çünkü, burada yaşayan toplumun yaşamını etkileyen, yabani hayvanlar dışında tedbir almasını gerektirecek bir tehlike yoktur. Bu yüzden 8500 yıl önceki ilk halk savaşı bir ortamda barış içinde yaşamıştır. Bütün mücadelesi yaşamak , çoğalmak ve üretmek olan bu toplumun tek korkusu doğa idi. Yoğun yağmurların getirdiği sel felaketleri ya da iklim değişimi nedeniyle karşı karşıya oldukları kuraklık ve yangınlar, hayvanlarına zarar verebilecek yabani yırtıcılardan daha tehlikeli ve etkilidir. İzmir'in ilk toplulukları, aynı zamanda barışçıl yaşamlarını yansıtan son derece naif, yumuşak kadınsı hatlara sahip, pembemsi kırmızı renkte kaplar (Resim.3) üretmişlerdir.

Resim.3 Yeşilova Höyüğü Neolitik Kaplar

²⁴³ Z.Derin: "İzmir'in Prehistorik Yerleşimi-Yeşilova Höyüğü "Ege Üniversitesi Arkeolojik Kazıları, İzmir 2012, 170-180.

Yakın çevreden elde ettikleri çakmaktaşından ve daha uzaklardan getirdikleri obsidyenden yaptıkları aletlerle hayvan derilerini işleyip, hayvan yönlerinden elde ettikleri iplerle kumaşlar dokuyan bu toplum, mercimek, buğday, arpa gibi tarımsal ürünleri de yetiştirmişlerdir (Resim.4)²⁴⁴.

Resim.4 Yeşilova Höyüğü Neolitik Döneme ait tarım ürünlerini işledikleri taş eserler

Birçok kültürün yaşam bulduğu bu topraklara ağlar içinde farklı kültürler gelip yerleşirken, bütün bu değişimleri Neolitik Dönemden 1950 yıllarına kadar izleyen tek bir canlı türü Anadolu

²⁴⁴ Z.Derin; "Yeşilova Höyüğü" *Neolithic in Turkey, New Excavations, New Discoveries*. Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 1012.

Parsı'ydı. Neolitik toplum ana tanrıça kadar kutsal gördükleri parsi, kaplarının üzerine kabartma olarak yaptılar²⁴⁵. Ele geçen kemiklerden bu alana yerleşen toplulukların yaban domuzu ve geyik gibi yabanıl hayvanları avladıklarını anlamaktayız. Bunların dışında domuz, sığır, keçi ve koyun gibi hayvanları da evcilleştirerek yetiştirmişlerdir.

Günümüzden 8500 yıl önce başlayan yerleşim, Neolitik Çağ'ın sonuna doğru MÖ.5800 yılları civarında olasılıkla iklim değişimi sonucu meydana gelen felaketin etkisiyle sona ermiş, yerleşimciler yalnız Yeşilova Höyüğü'nü değil, aynı zamanda bütün Batı Anadolu'yu terk etmişlerdir²⁴⁶. En az yedi yüzyıl sonra MÖ. 4300 yılları civarında, Kalkolitik Çağ adı verilen dönemde aynı alana daha fakir topluluklar gelerek yaşamaya başlamıştır. Bu yeni gelen topluluklar koyu renkli çanak çömlekleri ve oval planlı çukur evleri ile bir önceki dönemde yaşayanlara göre daha ilkel bir yapıya sahipti. Sözü ettiğimiz bu süreç metalin ilk kullanılmaya başladığı Orta Kalkolitik Çağ olarak adlandırılan bir dönemi işaret etmektedir. Tekrar bin yıllık aradan sonra Yeşilova Höyüğü'nün kuzeydoğusundaki Yassitepe'ye, ölümlerini Yeşilova Höyüğü'nün bulunduğu alana küplerin içinde gömen İlk Tunç Çağ toplulukları yerleşmeye başlamışlardır. Yeşilova Höyüğü'ne son kez Roma Döneminde yerleşildiği bilinmektedir. Bu yerleşimcilere ait mezarların da yer aldığı alanda olasılıkla Roma dönemine ait çiftlik evleri bulunmaktaydı.

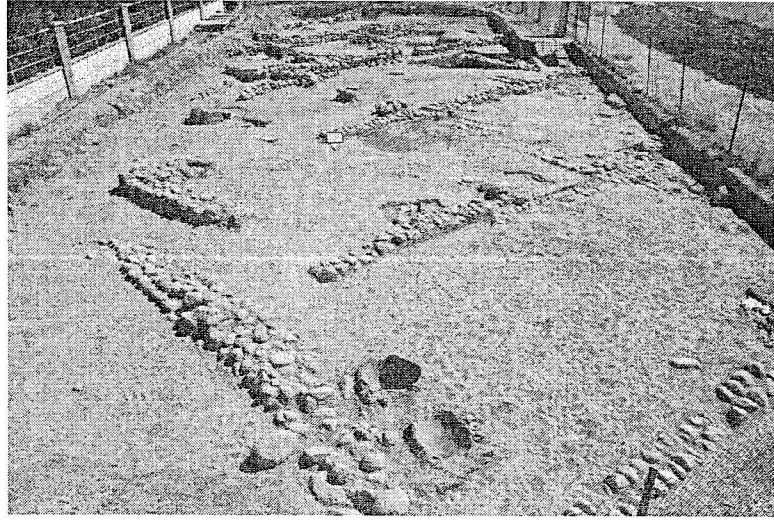
Ovanın orta kesimindeki ikinci yerleşim **Yassitepe Höyüğü**'dür²⁴⁷. (Harita) Höyük, Bornova ilçesi Kazım Dirik mahallesi sınırları içinde, Forum Bornova'nın güneyinde yer almaktadır. Höyüğün bir bölümü üzerinde villalar inşa edilmiş durumdadır.

²⁴⁵ Z.Derin; "Anadolu Parsından İzler", *Arkeo Atlas*, Aralık 2012, 54; "Neolitik Dönemden Gizemli Bir Canlıya Ait İzler", *Kent Dergisi, Bornova*, Mart 2013:3, 22-27.

²⁴⁶ Z.Derin, "Yeşilova Höyük", *Beginnings - New Research in the Appearance of the Neolithic between Northwestern Anatolia and the Carpathian Basin, Papers of the International Workshop 8th-9th April 2009, Istanbul, Editor Raiko Krauß, Forschungscluster 1,Leidorf 2011, 95-106.*

²⁴⁷ Z.Derin: "Bornova'daki 5 bin yıllık yerleşim: Yassitepe", *Kent Dergisi, Bornova*, Eylül 2013:5, 20-25.

Yeşilova Höyüğü ile birlikte Orta Kalkolitik Dönemin sonunda, günümüzden altı bin yıl önce yerleşilmeye başlanan Yassitepe Höyüğü 150x200 metre boyutlarındaki bir alanı kaplamaktadır. Yassitepe'deki MÖ.3020-2850 yılları civarına tarihlenen ve 8 mimari kattan oluşan Erken Tunç Çağ yerleşimi Kalkolitik Dönemin devamı olarak görülebilir. Çanak Çömlekteki benzerlikler dışında bu dönemde taş temelli mimari ve buluntular önemli bir gelişmeyi işaret eder (Resim.5).

Resim.5 Yassitepe Höyüğü Erken Tunç Çağ yapı kalıntıları

Yassitepe'de yan duvarları ortak olduğu için genellikle bloklar halinde inşa edilen, bazılarında ara duvarlarla birden fazla mekana ayrılan uzun evler ya da megaronsu yapılardan oluşan Erken Tunç Çağ yerleşimi aynı zamanda Batı Anadolu'nun geleneksel mimari tarzını da temsil etmektedir. Oval bir planda bitişik olarak inşa edilen mekanların Anadolu Yerleşim Planına uygun olarak yapıldığı anlaşılmaktadır. Konut olarak kullanılan yapılardan oluşan ve ortadaki bir avluya açıldığı anlaşılan radyal planlı yerleşimin üst örtü sisteminin de düz damlar şeklinde yapıldığı saptanmıřtır²⁴⁸.

²⁴⁸ Z.Derin-T.Caymaz-G.Sümer, "İzmir'in Prehistorik Yerleşim Alanı, Yeşilova Höyüğü 2013 Yılı Çalışmaları", KST 36.1 (2015-Baskıda).

Resim.6
Yassitepe Höyüğü Erken
Tunç Çağ Kapları

Çoğunlukla koyu yüzlü, boynuz şeklinde çıkıntıları olan çanak çömlekler (Resim.6) kullanan Erken Tunç Çağ yerleşimcileri bronz döküm ve dokumacılık konusunda uzmandılar. Höyük üzerinde açılan sondajdan elde edilen verilere göre, bu alandaki Erken Tunç Çağ yerleşimi MÖ.2850 yılları civarında olasılıkla bir depremle sona ermiştir. Aynı alan yaklaşık bin yıl sonra Hititlerle çağdaş dönemde, Orta Tunç Çağı'nda bir kez daha yerleşilmiştir²⁴⁹.

Bornova Ovası'nın orta kesimindeki Tarih Öncesi Döneme ait üçüncü yerleşim **İpeklükuyu Höyüğü**'dür. (Harita) Bornova Anadolu Lisesi bahçesi içindeki yerleşimin denizden yüksekliği 30 metredir. Yerleşimin üzerinde ve çevresinde okul ile ilişkili birçok bina yapılmış. Höyüğün üst kısmı, bina ve duvarların altında kalarak tahrip olmuştur. Höyük üzerine dikilen çam ağaçları tahribatı arttırmıştır (Resim.7). Yüzeydeki buluntulardan yerleşimin, günümüzden beş bin yıl önce başladığı anlaşılmıştır.

²⁴⁹ Z.Derin, "İzmir, Yassitepe Höyüğü Orta Tunç Çağ Yerleşimi", *Mustafa Büyükkolancı'ya Anı Kitabı*, İstanbul, 2015, 203-214.

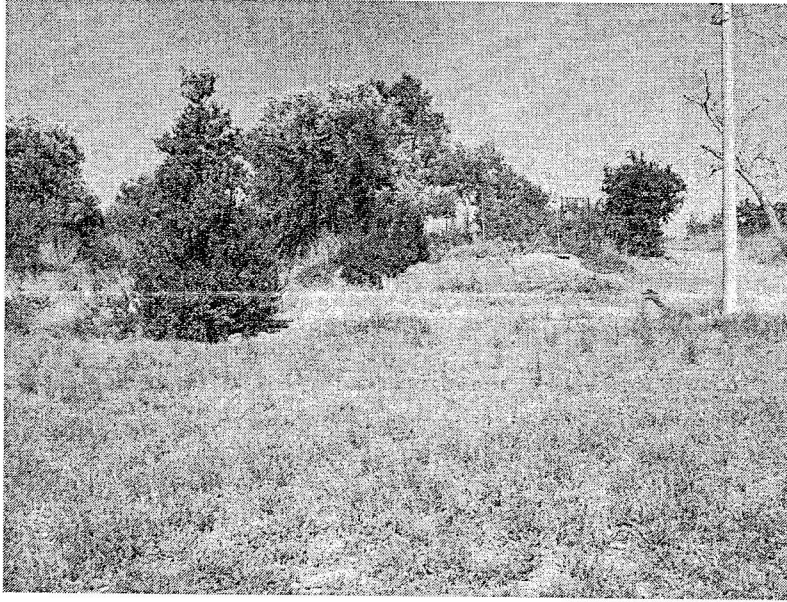

Resim.7 İpeklikuyu Höyüğü

Bornova Ovası'nın güneydoğusunda yer alan **Pınarbaşı-Tepebağ Höyüğü**²⁵⁰, Değirmenaltı mevkiindeki çay bahçelerinin sonunda, tarımsal bağ ve bahçe alanlarının arasında, Pınarbaşı'nın ortalama 1 km. batısında yer almaktadır (Harita). Höyük ova üzerinde, su kaynaklarının bulunduğu bir alandır.

Tepebağ, ovadan yaklaşık 2 metre, denizden 51 metre yükseklikte düz yüzeyli, çevresinde ağaçlar olan bir höyüktür. 50x100 m büyüklüğündeki höyüğün kuzey ve doğu kesiminde bir küçük dere yer almaktadır. Bağ ve bahçe faaliyetleri sırasında yüzey düzeltilerek üzerine bir ev yapılarak kısmen tahrip edilmiştir (Resim.8). Ayrıca höyüğün güneydoğu kesimi tel ile çevrilip bağ haline getirilmiştir. Yüzeyden elde edilen buluntular höyüğün günümüzden beş bin yıl önce yerleşilmeye başladığını ortaya koymuştur.

²⁵⁰ Z.Derin - A.Batmaz, "Bornova - Kemalpaşa (İzmir) Arkeolojik Envanteri", TÜBA Kültür Envanteri Dergisi 2004/2 (2005), 75-100.

Resim.8 Tepebağ Höyüğü

Sonuçta; kazılar ve yüzey araştırmalarından elde edilen bulgular Bornova Ovası'nın, Tarih Öncesi Çağlardan itibaren yerleşilmeye başladığını ortaya koymaktadır. Kısmen Anadolu ile ilişkide olan Ege kültürünün ilk toplulukları, verimli ve korunaklı ovada yaklaşık MÖ.6500 yılından itibaren kültürel varlıklarını sürdürmüşlerdir. Günümüze kadar süren bu süreç içinde en az 7 farklı kültüre ev sahipliği yapan ovada, Bornova'daki yerleşimlerin sayısının günümüzden beş bin yıl önce Erken Tunç Çağlarında artış gösterdiği anlaşılmaktadır. Ova üzerinde korunmuş durumda günümüze kadar ulaşan; Yeşilova, Yassitepe, İpeklikuyu, Tepebağ, Tepekule ve Tepecik gibi höyükler sadece kent tarihi için değil aynı zamanda Batı Anadolu için de birer bilgi ve tarih hazineleridir. Bornova Ovası'nda olduğu gibi, hiçbir kent merkezinde bu ölçüde ve sayıda Tarih Öncesi Yerleşim merkezi bulunmamaktadır. Anadolu'nun batıyla buluştuğu bu toprakları bir geçiş noktasından çok, Batı Anadolu kültürünü zenginleştiren alanlar olarak görmek gerekir.